

Per Øverland: Historieglimt 234

-

Ebstein på Lademoen

På et bilde fra krysset mellom Strandveien og Innherredsveien fra før krigen ser vi i Innherredsveien 37 en forretning med klær og sko som bærer navnet Ebstein. Ebstein var navnet både på en forretning og på familien bak forretningen. Navnet står både for en interessant og en tragisk historie som

Indherredsveien etter 1915. Vi kan se Elias Ebsteins forretning til høyre i bildet. Foto: Anker Maalø, NTNU Universitetsbiblioteket.

absolutt fortjener å få sitt historieglimt. Familien skulle rammes av nazistenes grusomme behandling av de norske jødene under den andre verdenskrigen. La oss se nærmere på familiens historie.

Forretningen ble grunnlagt og drevet i mange år av Elias Abraham Ebstein. Han var innflytter til vårt land. Han ble født i Riga, Latvias hovedstad, den 2. mars 1887. Riga var en av de ledende Hansa-byer i den østlige del av Østersjøen. Ikke minst var eksport av korn viktig. Noe av eksporten gikk til Trondhjem så det var forbindelse mellom de to byene. Latvia er det sentrale av de baltiske landene, og Riga den største byen i hele Balticum. En stor del av befolkningen i Balticum var jødiske familier. I 1940 hadde Riga 100.000 jøder blant sine innbyggere. Det nazistiske jødehatet førte til at storparten av Rigas jøder ble utryddet på forferdelig vis under den tyske besettelsen. En stor del av Balticums innbyggere var preget av tysk innvandring gjennom mange århundrer gjennom middelalderen. Ikke minst var det mange tyskættede blant storgodseierne. De drev sine gods energisk og med stort utbytte. Navnet Ebstein kan opprinnelig være tysk. Muligens er det fra den lille byen i Hessen som nå skrives Eppstein.

Elias kom fra Sverige til Norge i 1911. Året etter giftet han seg med Ida Simansky som ble født i Karlstad i 1886. De slo seg ned i Trondhjem og fikk seks barn, tre døtre og tre sønner. Døtrene var Rosa, født 1915, Inger, og Miriam (Mirjam) født 1922. Sønnene var Aron, født 1916, Evert (Everet), født 1917 og Josef, født 1927. De vokste opp i Trondhjem. Da barna vokste opp, bodde familien i Nedre Møllenberg gate 79. I 1913 er Elias Ebstein ikke nevnt i Adresseboken for Trondhjem. Han dukker opp første gang i 1914. Da var han handelsreisende, og bodde Gamle Kongevei 11. Adressebøkene fører bare opp personer som har arbeid eller en tittel. Hjemmeværende barn og hustruer er derfor normalt ikke med i Adresseboken dersom de ikke har arbeid eller tittel. I 1916, 1917 og 1918 finner vi Elias Ebstein med samme oppføring som i 1914 som handelsreisende i Gamle Kongevei 11. I 1916 er hans kone oppført med tittelen Frue.

I 1919 finner vi Elias Ebstein oppført som kjøbmand med bolig i Nedre Møllenberg 79, og med forretning i manufaktur og sko i Innherredsveien 37. I 1924 kalles butikken bare Skotøymagasinet på samme adresse. Både bostedet og forretningens adresse er i årene 1919-1925 de samme. Ingen annen i familien er nevnt i disse årene. I Nedre Møllenberg gate 79 og i nabohusene finner vi flere jødisk klingende navn. I 1919 er Ester Simansky, butkkdame, oppført i nr.

79. Det er nok en slektning av fru Ebstein og kanskje var hun ekspeditrise i butikken i Innherredsveien37.

I 1940 kom den tyske okkupasjonen av Norge og ulykkene begynte å velte inn over vår lille familie. Det begynte med sønnen Evert. Han ble født den

Fru Ida Ebstein med datteren Inger, f. 3. juni 1919. Foto: Peder O. Aune, NTNU Universitetsbiblioteket.

29. november 1917, og ble i det første krigsåret 23 år gammel. Han var påmønstret som lettmatros på et skip i utenriksfart.

Motortankeren «M/T Nina Borthen» med kaptein Bjarne Nielsen forlot britisk havn i Milford Haven i begynnelsen av oktober 1940 i konvoi OB-222. De fikk en kraftig storm og «Nina Borthen» mistet kontakt med resten av konvoien.

Klokken 22.04 på 6. oktober ble skipet rammet av en torpedo fra den tyske undervannsbåten U-103. Skaden var ikke verre enn at mannskapet greide å utbedre den. Senere ble skipet truffet av to nye torpedoer

som heller ikke gjorde så mye skade. De la kursen mot land, men en fjerde torpedo traff og brakk skipet i to og sank. Hele mannskapet på 28 nordmenn og syv briter omkom. Den 19. desember drev en tom livbåt i land nær Dunmore i Irland. Det var det eneste som ble funnet fra forliset.

Aron, Evert og Rosa, 20. februar 1920. Foto: Peder O. Aune, NTNU, Universitetsbiblioteket.

Moren i familien, Ida Ebstein, var 55 år da hun døde i 1941. Dødsstedet skal være Barkenes. Noen av familien kom seg til Sverige i august 1940, men deres nummer i registreringen på Kjesäter i Värmland tyder på at de kom dit til ulike tidspunkt. Fire fra familien er registrert der. Det er sønnen Aron, født 21. april 1916, altså den eldste sønnen. Videre var det de to døtrene Rosa, født 5. mars 1921, og Miriam Marie, født 9. juni 1922.

Den fjerde var en liten jente, et barnebarn, som var oppkalt etter bestemoren, Ida Barbro Ebstein, født 28. august 1943. Hun var kanskje født i

interneringsleiren Kjesäter. Av disse har datteren Miriam Marie det laveste registernummeret 11138, mens broren Aron har 16193 og søsteren Rosa har nummer 50947 og den yngste Ida Barbro har 53462. Storparten av familien på åtte overlevde krigen. Det er ikke gjort noe forsøk på å få en oversikt over deres liv. Her skal bare nevnes litt. Aron var i sitt 73. år da han døde 31. juli 1989. Datteren Ida Barbro er i skrivende stund en dame på 75 år, og bor ved Stockholm. Miriam Marie ble gift Sæthre. Hun døde 77 år gammel den 23. oktober 1999. Inger Ebstein giftet seg Isaksen. Rosa giftet seg Svirsky.

Elias Abraham Ebstein ble arrestert i 1942, og deportert til Tyskland sammen med sønnen Josef. Begge ble sendt til utryddelsesleiren Auschwitz i Polen der begge ble drept. Faren var da 55 år og sønnen, som var født i Trondheim den 1. august 1927, bare var en femten år gammel skolegutt. Faren mistet livet den 1. desember 1942. Sønnen fikk leve til 5. januar 1943. Far og sønn Ebstein kan på Lademoen stå som symbol på de mange jøder som ble rammet av nazistenes grusomme hatpolitikk mot et helt folk som de ønsket å radere ut fra menneskeheten på jorden.